

Ikimokyklinio ugdymo metodinės medžiagos priemonių rinkinių rengėjų stažuotės „Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybingumą skatinanti Reggio Emilia sistema“ tarptautiniame Loris Malaguzzi centre, Reggio Emilia, Italijoje (2019 03 24-2019 03 28) ataskaita.

Reggio Emilia sistema moko atsigręžti į vaiką bei žadinti jo kūrybiškumą

2019 m. kovo 24-28 d. dešimt ikimokyklinio ugdymo ekspertų (mokslininkų, menininkų bei aktyvių praktikų) dalyvavo stažuotėje tarptautiniame Loris Malaguzzi centre, kur studijavo teorinius ir praktinius Reggio Emilia sistemos aspektus. Ekspertai dalyvavo 3 dienų mokymuose, o taip pat lankėsi daugelyje ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir mokyklų, kuriose ši sistema yra išplėtota.

Reggio Emilia sistema pripažįstama kaip viena inovatyviausių sistemų pasaulyje, plėtojanti pažangius pedagoginius būdus, kurianti savitas ugdymosi aplinkas, galinti pasiūlyti ugdymo priemonių įvairovę.

Lietuvoje ši sistema jau yra žinoma. Pedagogai žino idėją apie „šimtą vaiko kalbų“, apie tai, kad gerai sukurta aplinka tampa trečiuoju ugdytoju, daugelis darželių yra įsigiję šviesos stalus, skatinančius vaiką tyrinėti, kurti.

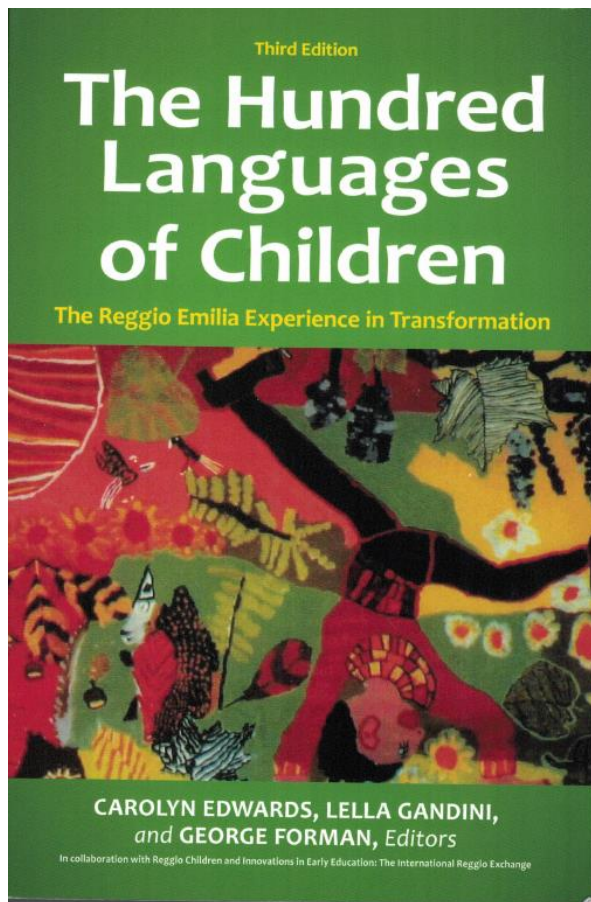
Tačiau tai, ką šalies ekspertų grupė sužinojo, patyrė ir suprato, parodė, kad Reggio Emilia sistema yra daug gilesnė, kad ji yra dinamiška, t.y. nuolat vystoma, kad ji nuolat integruoja į save naujausius pedagoginius mokslo atradimus, kad praktikai nuolat bendradarbiauja su tyrėjais ir ieško naujų vaikų ugdymo galimybių.

Mokymai ir lankymasis ugdymo įstaigose atskleidė, kad Reggio Emilia **sistema turi labai stiprų vertybinį pagrindą, kuris sąlygoja ugdymo kryptį**. Vadovaujamosi į vaiką orientuoto ugdymosi vertybėmis. Vaikas pripažįstamas kaip aktyvus tyrinėtojas, gebantis pažinti ir kurti. Pedagogai sudaro aplinkas ir sąlygas, kurios padeda pamatyti, kuo vaikas domisi, kaip jis pažįsta jį supantį pasaulį, kaip jį aiškina, kaip mokosi, kaip kuria. Mūsų šalyje dalis pedagogų net atviruosius klausimus vaikui dažnai naudoja kaip priemonę iš vaiko išgauti tokį atsakymą, kokio tikisi suaugęs žmogus. Tuo tarpu Reggio Emilia sistemoje pedagogo pastangos nukreiptos atskleisti autentiškas vaiko mintis ar teorijas apie jį supantį pasaulį, pažadinti vaiko pasaulio matymo raišką meno priemonėmis, vengiant bet kokio primetimo iš suaugusiojo pusės. Pedagogai ir tyrėjai laiko vertybe tai, ką pavyko „išgauti“ iš vaiko, o ne tai, ką jam „perdavė“ pedagogas.

Stiprus vertybinis pagrindas yra kaip visos ugdymo sistemos šerdis. Jo pagrindu sukurta **Reggio Emilia ugdymo filosofija**, kurią žino ir kuria vadovaujasi kiekvienas pedagogas.

Ugdymo filosofijos centre yra idėja, kad kiekvienas **vaikas turi šimtą kalbų**:

✓ Šimto vaiko kalbų teorija yra kompleksiško paradigmos raiška. Teigiama, kad yra daugiau negu vienas būdas pajauti, pažinti, išreikšti - žodžiais, veiksmais, simboliais, skirtingais

meniniais būdais... Vieniems vaikams priimtinesni vieni būdai, kitiems – kiti, vaikai iki trejų metų save išreiškia ir komunikuoja vienaip, vyresni vaikai – kitaip. Tačiau kiekvienas gali atrasti sau tinkamus būdus ir padaryti tai unikalčiai.

✓ Šimto vaiko kalbų teorija interpretuojama kaip kiekvieno vaiko įtrauktis į bendrą ugdymo(si) procesą teorija. Grupėje sukuriama aplinka, Reggio Emilia sistemos terminai – bendras kontekstas, leidžianti vaikams mokytis ir kurti skirtingais būdais, todėl kiekvienas atranda savo veikimo būdus. Taip natūraliai užtikrinama socialinė ir edukacinė įtrauktis.

✓ Šimto vaiko kalbų teorija yra daugiaperspektyviškumo ugdymo procese pagrindas. Manoma, kad yra daugiau nei vienas požiūris į pasaulį. Ugdymosi procese vyksta nuolatinis skirtingų perspektyvų, t.y. skirtingo pasaulio matymo, susidūrimas, vyksta nuolatiniai kultūriniai dialogai. Jie padeda vaikams pažinti vienam kitą, suprasti, kad mes visi esame skirtingi ir turime teisę būti skirtingi, ugdo toleranciją ir gebėjimą sugyventi.

✓ Praktiniu aspektu šimto vaiko kalbų teorija interpretuojama kaip kasdienio gyvenimo praturtinimo teorija. Pedagogai ir tyrėjai nuolat ieško, kaip sukurti vaikams naujas mokymosi galimybes.

✓ Reggio Emilia sistemoje užtikrinamas integralus ugdymasis.

✓ Sistema pasižymi bendru vaikų ir suaugusiųjų mokymusi.

✓ Vaikų ugdymas interpretuojamas viešasis interesas, nes visiems, tiek pedagogams, tiek tyrėjams, tiek tėvams ar Reggio Emilia bendruomenės nariams rūpi vaikai ir ugdymas.

Kaip vyksta vaikų ugdymas?

Remiantis pastebėtu vaikų interesu suaugusieji sudaro sąlygas vaikams laisvai veikti bei žaisti toje erdvėje ir su tais žaislais, daiktais ar reiškiniais, kurie vaikus domina. Suaugusieji stebi vaikus, keičia aplinkas, sukurdami vaikams iššūkius. Tuomet apmąsto, kokie tyrinėjimai, kokia veikla vaikus domina, ką vaikai nori pažinti, išmokti. Taip pat apmąsto, kaip sukurta aplinka (kontekstas) gali pažadinti įvairius tyrinėjimus, kad būtų pažadinti skirtingi kūrybiški požiūriai, ir numato projekto arba kūrybinių dirbtuvių temą.

Projekto arba kūrybinių dirbtuvių tema paprastai formuluojama kaip **dialogas tarp kontrastingų dalykų**. Tai gerai apgalvotas koncepto pasirinkimas: maži vaikai paprastai gerai jaučia skirtumus tarp kontrastingų dalykų ir taip juos pažįsta, tad kontrastingų dalykų pasirinkimas sudaro prielaidas jų mokymuisi; dialogas, arba jungties tarp kontrastingų dalykų atradimai, skatina kitoki, nešablonišką, pasaulio matymą, padeda kilti skirtingiems požiūriams, idėjoms. Pavyzdžiui, dialogo tarp gyvo ir negyvo tyrinėjimui viena ugdymo įstaiga buvo pasirinkusi medinį žmogeliuką, kurio rankos, kojos, galva, liemuo lankstėsi. Gyvas jis ar negyvas? Stebėdami jo ir savo kūno judesius šešėlyje ant sienos vaikai mato daugiau panašumų, nei skirtumų. Be to, gali stebėti filmuką, kuriame šis žmogeliukas vaikšto, užsėda ant arklio ir nujoja. Taip išprovokuojamas savo ir aplinkos objektų bei jų judėjimo tyrinėjimas ir vaikų atradimai.

Tokių temų, kurių pagrindas yra dialogas, Reggio Emilia sistemoje sumodeliuota daug: dialogas tarp juoda ir balta (jungties tarp kontrastingų spalvų koncepcija), dialogas tarp popieriaus ir molio (jungties tarp skirtingomis savybėmis pasižyminčių medžiagų koncepcija), vidaus ir išorės dialogas (kaip laukas ateina į vidų, o vidus persikelia į lauką, pvz., darželio kieme augantis medis per projektorių demonstruojamas ant sienos grupėje; tikri ir netikri pasauliai, įeinantys vieni į kitus, pvz., piramidė padedama ant piešinio, sukuriamas įspūdis, kad piešinys atsiranda piramidės viduje, atrodo kaip gyvas), realaus ir virtualaus dialogas (vaikai lauke filmuoja augalus ir kitus gamtos objektus, o kiti vaikai tai mato viduje, gali ką nors veikti ar žaisti su vaizdais ir pan.). Pedagogai stebi veikiančius vaikus, jų mąstymą, sprendimus, kūrybinius darbus ir juos fiksuoja – užrašo,

fotografuoja, filmuoja. Tai svarbu, siekiant suprasti, kaip vaikas mato pasaulį, kaip jį tyrinėja, kaip kuria.

Kad pažadintų vaiko kūrybinius tyrinėjimus, pedagogai kuria mokymosi kontekstus arba provokacijas.

Kontekstas/provokacija – tai tyrinėjimą, kūrybą ir mokymąsi skatinančių situacijų sukūrimas. Suaugusieji labai atsakingai ir profesionaliai apmąsto, kaip sukurti mokymosi kontekstą arba provokaciją vaikams – ieško daikto, priemonės ar būdo, kuris motyvuotų vaikus, paskatintų tyrinėti ir pan. Jie pirmiausia patys išbando tai, ką nori pasiūlyti vaikams.

Reggio Emilia pedagogai pasakojo, kaip paskatino vaikus tyrinėti ant grafoprojektoriaus padėto daikto atspindžio ypatumus. Pirmiausia gerai apmąstė, koks tai galėtų būti daiktas, kuris sukurtų iššūkius vaikams ir daugybę būdų tyrinėti. Parinko arklio figūrėlę. Arklio figūrėlę kojomis pastačius ant grafoprojektoriaus, ant sienos matomas arklio šešėlis lyg iš viršaus (iš apačios). Tai sudomina vaikus, atkreipia dėmesį į netikėtą fenomeną. Jie bando įvairiai padėti arklio figūrą, kad ant sienos matytų stovintį arklį, kol pagaliau atranda, kad arklį reikia paguldyti ant šono, tada ant sienos bus matomas stovintis arkliukas. Pedagogai paprašo vaikų padaryti taip, kad arkliukas eitų į kurią nors pusę, pvz., į grupės gilumą. Ir vėl vaikai eksperimentuoja, kol atranda tinkamą arkliuko padėtį ant grafoprojektoriaus. Taip vaikai ištyrinėja atspindžio nuo grafoprojektoriaus ypatumus – veidrodinį atspindį. Ant sienos sukurtą vaizdą vaikai piešia ant popieriaus lapo, vaizduodami arkliuką iš skirtingų perspektyvų.

Temai „Dialogas tarp popieriaus ir molio“ pedagogai ant ilgo stalo vienoje pusėje prideda skirtingo popieriaus (lygaus, gofruoto, tampraus) juostelių, gabalėlių, o kitoje stalo pusėje padeda molio. Taip sukuriamas kontekstas vaiko mokymuisi. Vaikai skatinami tyrinėti šias medžiagas, ką nors iš jų kurti. Dažnai vaikai iš pradžių tyrinėja kurią nors vieną medžiagą, bet po to kažkuris iš vaikų bando šias medžiagas sujungti į vieną kūrybinį darbėlį. Taip prasideda naujų tyrinėjimų banga ir atsiranda originalūs kūrybos darbai.

Pedagogų pozicija vaikams įsitraukus į veiklą yra ne pasiūlyti vaikams sprendimus ar vaizdavimo būdą, bet skatinti vaikus patiems atrasti, pvz., kaip jie nupieš vieną ar kitą objektą. Tik tuomet, kai vaikai patys ieško, kaip pavaizduoti tai, ką nori nupiešti, jie bando, yra nepatenkinti tuo, ką padarė, piešinį tobulina, kol rezultatas jiems patinka. Šis procesas, Reggio Emilia pedagogų žodžiais, „padaro vaiko mąstymo procesą matomą“.

Reggio Emilia ugdymo įstaigose vaikų veiklai įrengtos **atelje** arba kitaip – **kūrybinės dirbtuvės**. Joje sukurta vaikų veiklai būtina aplinka, parinktos estetiškos, tyrinėjimams tinkamos medžiagos, sumodeliuotos provokacijos. Be to, atelje su vaikais dirba specialistai – dailės pedagogai.

Savo patirtis Reggio Emilia pedagogai, tyrėjai, dailės pedagogai kaupia ir publikuoja, kad šia medžiaga galėtų naudotis visi pedagogai, o taip pat ir užsienio šalių ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdytojai.

Parengė Ona Monkevičienė

Įžvalgas iš stažuotės pateikė: Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jesikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričienienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Vaida Stupurienė, Viktorija Sičiūnienė